

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

10% EN NOG WAT?

Vanmorgen wil ik eens via het dankbare instrument, dat radio heet, bij u binnestappen — als u mij dat tenminste toestaat — en wel met een waarheid als een koe, die bovendien aardig bij de zondag past, nl. wij mensen zijn op ons gemak gesteld. Om dat gemak te bereiken hebben wij desnoods wat ongemak over: wij vechten voor een loonsverhoging, voor werktijd-verkorting, voor vergroting van onze zekerheden en noemt u maar op. Zelfs onder het praten zegeviert het gemak: wij korten af. U en ik worden bedolven onder lettertjes, woorden of delen ervan die allemaal een ernstige betekenis (kunnen) hebben. U weet bv. misschien nog net, dat H.V. Humanistisch Verbond betekent, moeilijker wordt het al om te begrijpen dat M en W Mens en Wereld betekent, het blad van het Verbond, maar onmogelijk is om — een sprong makend — te begrijpen dat Ecosoc Economisch en Sociaal Raad van de Verenigde Naties betekent, UNICEF United Nations Infant en Children Emergency Found, enz. En toch ligt aan die abrupte en gemakkelijke afkortingen een wereldprobleem ten grondslag. Die instellingen die ik noemde zijn geboren om menselijk leed te trachten te verlichten, om positief menselijk streven te helpen bevorderen, om achterstanden weg te werken. Dat is dus wel wat anders dan de neiging om af te korten. Toch is diezelfde neiging er de oorzaak van dat de problemen waarover ik sprak nog onmenselijk groot zijn en zo dreigen te blijven. Wij maken ons immers door gemakzucht geen zorgen voor de dag van morgen of over problemen van anderen, zeker niet wanneer die anderen ver weg wonen. Nou ja, wonen? En als ik dat zo schamper moet zeggen „wonen”, dan kan het misschien een ver probleem van een ander lijken, maar of wij het willen of niet, dat is het niet, want even schamper kan worden gesproken over de woorden eten, leren, kleden en noemt u maar op. En dat betekent, terwijl wij hier heel zorgvuldig kijken of wij niets minder krijgen dan een ander in een andere bedrijfstak,

ergens anders mensen niet aan de meest elementaire behoeften toekomen, die iemand nodig heeft om in leven te blijven, laat staan om redelijk te leven, om nog maar te zwijgen van gemakkelijk te leven.

Ik weet het, u bent nu misschien geneigd te zeggen dat u niet naar het kwartiertje „Verbond” luistert om naar het probleem der onderontwikkelde gebieden te luisteren. Maar u weet dat het Verbond er niet op uit is om u te bieden wat u graag hoort, wel om te zeggen wat u en wij allemaal dienen te weten of te benutten. Daarom ook dit.

Overigens: u begreep dus wel dat ik het over de onderontwikkelde gebieden had en dat op zich is een grote vooruitgang: nog geen drie jaar geleden was het nog bepaald niet algemeen bekend dat zeker 50% van de wereldbevolking een probleem vormde. Dankzij onze moderne communicatie weten wij het tegenwoordig allemaal. Ja wel weten, maar dat is slechts een begin, een begin dat wel eens een einde ook zou kunnen zijn als wij deze wetenschap niet benutten en doen volgen door iets.

Immers, diezelfde moderne communicatie die ons de „reclame” biedt, die ons in zich dat is de reclame zelf (of moet ik zeggen: het beeld?) doet geloven, diezelfde communicatie kan ons ook de consequenties van onze kennis van dit probleem doen aanvaarden.

„Kán”, ja; maar doet die dat dan ook? Op twee gronden m.i. niet. Ten eerste omdat communicatie moeilijk is zolang de meningen omtrent hetgeen moet worden gebracht verdeeld zijn; ten tweede omdat wij wederom geneigd zijn ons eigen belang, ons niet meer weg te denken „Gemak”, voorop te stellen.

personalia

Mr. A. KATAN. Geboren in 1930. Rechtenstudie te Leiden. Functie: directeur van de Stichting Het Nederlands Astma Fonds en secretaris van de Vereniging tot Steun aan het Nederlands Astma Fonds.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 23 augustus 1964

het wonder

samengesteld door: Drs. D. Braun O.F.M., P. N. Kruyswijk, Prof. Dr. G. A. Lindboom, Dr. G. van Loenen, J. J. C. Marlet, zenuwarts, Drs. J. G. van der Ploeg, Dr. D. H. Prins, Prof. Mag. Dr. E. C. F. A. Schillebeeckx O.P., Dr. P. Simoons, Dr. I. Vijlbrief, Drs. J. A. M. Weterman.
(Uitgave N.G.C. no. 26)

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht met op het strookje de vermelding: N.G.C. nr. 26.

Dus, er wordt getheoretiseerd over de oplossing (hetgeen bepaald gedurende die discussie niet helpt, ook niets voorbereidt), of er wordt gezocht naar een modus om het eigenbelang toch volledig veilig te stellen. Wilt u een voorbeeld? Iedereen is het er over eens dat het probleem een wereldprobleem is dat ook mondiaal dient te worden aangepakt, dat een wereldplanning vereist, dat een algemeen inzicht verlangt. En toch is men geneigd om te stellen dat hulp aan de onderontwikkelde gebieden bilateraal — dat wil zeggen van land tot land — dient te geschieden. Omdat, zegt men dan, reële hulp niet zal kunnen geschieden zonder het eigen belang. Iets in die stelling is juist, nl. dat nuchterheid en voet van gelijkheid niet uit het oog mogen worden verloren.

Maar wanneer het eigen belang zo centraal wordt gesteld, staat van tevoren vast dat wij er niet komen (of beter: wij eerst wel, zij niet).

Regeren is vooruitzien. Zo ook hier. De wereld grijpt zo zeer in elkaar, dat vaststaat dat wanneer „zij” er niet komen, „wij” er op den duur niet mee zijn. Op langere termijn bekeken is het dus wel degelijk ook eigenbelang. Eigenbelang wel te verstaan van ons allemaal, ook van de onderontwikkelde gebieden — op kortere termijn is het een eigen belang van enigen onder ons en zeker niet van de onderontwikkelde gebieden.

Die misschien even boude als ware stelling brengt nogal ernstige gevolgen met zich mee. Een daarvan is, dat het probleem massaal moet worden aangepakt; een ander gevolg is dat dan de landen, dat wil zeggen de overheden het moeten aanpakken en wel gezamenlijk, want — wat dat laatste betreft — een enkel land, ook Amerika, is niet in staat (komt bovendien direct in het hoekje van wantrouwen te staan) om een dergelijk omvangrijke steun te verlenen. En wat die overheden betreft, ook dat is begrijpelijk, want de particulier doet vanzelfsprekend niet voor niets en zeker niet in zijn eentje liefdadigheid wanneer daar geen concrete resultaten uit zullen voortvloeien. Bovendien, zelfs al zou hij dat doen, dan doet hij dat misschien nog net verkeerd ook.

Een gezamenlijke aanpak dus. Nu even tussen u en mij, zit u te denken: „Mooi gezegd, maar hoe gedaan?” of zegt u misschien dat het onzin is, idealisme. Goed veld naar kwaad geld gooien en weet ik wat al niet meer. Als dat zo is, zullen wij het toch met elkaar eens zijn dat wij er op die manier niet mee ko-

men. Met wantrouwen, met negativisme kunnen wij geen kleine en zeker geen grote gemeenschap zoals de wereldgemeenschap opbouwen. Wij zullen — met gezond verstand, met zoals ik reeds zei nuchterheid, met realisme, maar bovenal ook met een positieve instelling — moeten beginnen met dat wat wij hebben.

Om de kiem een plant te laten worden is behalve die positieve instelling ook het platvloerse, het geld nodig. Het één is met het ander te combineren, wij dienen de grootst mogelijke zekerheid te hebben (de volledige krijgen wij nooit) dat het geld zo goed mogelijk wordt besteed (dus een objectieve niet op eigen belang uitzijnde organisatie die bovendien rekening kan houden met de situatie ter plaatse). Reëel acht ik derhalve fondsvorming via de Verenigde Naties.

Op dit moment kunnen deze amper iets doen (en wat zij echter doen wordt veelal goed gedaan) met name via onder andere de organen die ik u in het begin onder de afkortingen noemde, maar een groots opgezet plan, zelfs maar een bestudering om tot zo'n plan te komen, is simpelweg door geldgebrek niet mogelijk. Dus... nee, u begrijpt mij verkeerd, met geld geven bent u er deze keer niet mee klaar.

Waarom is dat geld er niet? Waarom hebben onlangs weer zich buitengewoon veel moeilijkheden voorgedaan op de wereld-handelsconferentie, waar dit probleem ook ter sprake kwam (overigens — typerend — aangekaart door de onderontwikkelde gebieden zelf!)? Waarom? Omdat onze publiciteit, onze reclame, waar ik over sprak zich daarop niet met overtuiging concentreert, hetgeen ook weer begrijpelijk is want het is niet prettig hierop (vrijwillig) te tamboeren. En wanneer wij, u en ik, van dit probleem niet doordrongen zijn, wanneer wij wel andere problemen (die hierbij overigens in het niet vallen) horen en leren kennen, dan denken wij aan die laatste, vooral omdat die samenhangen met ons gemak. Dat is mijns inziens een van de vele oorzaken, dat onze vertegenwoordigers — leze onze regering — redelijkerwijs niet anders kunnen doen dan gereserveerd zijn. Immers, anders vertegenwoordigt men niet werkelijk, daar de hoorbare stemmen, een koers bepalen (korte termijnpolitiek, vermeend eigenbelang). Dat dit echter begrijpelijk is maakt het daarom nog niet juist. En daarmee zitten wij dus in de vicieuze cirkel. Wij niet voorgelicht, niet geïnteresseerd, kiezen regering voor onze — direct zichtbare — belangen, de regering weet dat en kan (vooropgesteld dat zij wil) niet anders...

„Essays of a Humanist”

by

Julian Huxley

U kunt dit boek tegen de prijs van f 15,— bestellen bij het „Humanistisch Verbond”, Oudegracht 152, Utrecht, giro 30.49.60.

SYMPATHIE

Drang die ene mens trekt tot de ander,
Zoete drang, niet te weerstaan,
die de harten buigt naar elkander, —
wat zijt ge? waarheid of een waan?

Heeft het hart uit zijn eigen lichtmeren
misschien onbewust iets getild,
dat doet enk'len voor hem verkeren
in lichtbron, die verlangen stilt?

Heeft het misschien opgetoverd
waarin het zich stooft, deze gloed,
als een zuidewind zelf belooft
boom die het ruisen doet?

Of rijst waarlijk essence onzichtbare,
gelijke, uit menswezens omhoog,
die ze vinden doet kristalklare
wat'ren in elkanders oog

en peilen elkaar zonder spreken
dieper dan het woord-lood ooit deed,
en met één blik lichtend doorbreken
eenzaamheid, mensen-omdonkerend leed?

Ik weet niet, maar 'k weet, in de landen
der aarde hangt somtijds een gloed
om een mensegestalte, die wanden
van verenkeling smelten doet.

Henriëtte Roland Holst

Wij zijn er niet mee door te stellen — en dat wordt gedaan, dat moet ik erkennen — dat er wat voor de onderontwikkelde gebieden moet geschieden. Wij zullen er werkelijk wat aan moeten doen, reëel en nuchter maar iets doen. Concreet: als in Italië het noordelijk deel zeer veel belasting betaalt om te trachten het zuidelijke er boven op te helpen, dan betekent dat voor de noord-Italianen een reëel offer. Zij zouden met name aanzienlijk minder hoeven te betalen als dat zuidelijke probleem er niet was.

Wel, zo is het ook met de onderontwikkelde gebieden: daar (in het voorbeeld) een land, hier een wereld. Zo ergens, dan is hier het devies van toepassing: „One World or none”, (Een wereld of geen). Diezelfde realiteit hier toegepast betekent dus rechtstrekken der verhoudingen en wel zo snel mogelijk, dat wil zeggen als sociaal economisch en psychologisch verantwoord is.

Maar als wij er niet op worden voorbereid, als wij zelf niet voorbereiden, dan wordt het psychologisch nooit verantwoord. Hoe de kiezers te winnen voor een programma dat zegt: „Meer belasting?” En denkt u nu niet, dat dit een politiek grapje is, wel nee. Want die belasting dient door de gehele bevolking te worden gedragen en niet alleen door de betere inkomens, nee, want het is een internationaal en dus ook nationaal probleem, waarbij verhoudingsgewijs ieder zijn steentje moet bijdragen. „Moeten”, want laten wij nuchter blijven, vrijwillig doen wij het — een enkele

ling daargelaten — zeker niet in die omvang die noodzakelijk is. Dat is op zich niets verwerpelijks, doch alleen maar menselijk. Dat is menselijk, evenals de taken van onze menselijke organisaties waaronder derhalve zowel kerken als het Humanistisch Verbond, om dit probleem aan te pakken, om de eigen achterban te doen realiseren dat hier een probleem ligt dat moet worden aangepakt door tegen onze primaire menselijke reactie in te gaan.

En gelukkig begint iets gerealiseerd te worden van dit alles. Het Nederlands Gesprekscentrum heeft over het probleem geconferreerd en een rapport opgesteld: het Verbond zou het Humanistisch Verbond niet zijn wanneer het niet (reeds in 1956) een uitvoerig goed doorwrocht rapport had laten opstellen en als te doen gebruikelijk bij woorden bleef het niet. Juist dit jaar is binnen het kader van een algemeen Humanistisch plan opgesteld door de I.H.E.U. (de internationale humanistische organisatie) een project aangekondigd in India dat door ons Nederlands Verbond zal worden gerealiseerd.

Toch, hoe goed, hoe reëel deze symptomen ook zijn, het is slechts een begin van uitvoering, een uitvoering die op zo'n schaal moet dat niet enigen onder ons, maar wij allemaal dit ter hand moeten nemen en de consequenties moeten aanvaarden. Anders gezegd: het zal als vanzelfsprekend aanvaard moeten worden, dat de belastinggelden in grote mate hieraan worden gewijd.

Behalve de genoemde rapporten en daden moeten kerken en Humanistisch Verbond ook andere dingen doen, zo zullen zij met name de moed moeten hebben — en dat kunnen juist groeperingen als Verbond en kerken gemakkelijker omdat zij geen politieke partijen zijn — te zeggen dat 10% loonsverhoging misschien mooi lijkt (en 15% uiteraard nog fraaier) doch daarop prompt te laten volgen dat een volgende verhoging misschien wordt gehalveerd of er een jaar niet komt in verband met het probleem waar ik thans over praat.

De meesten van ons worden er geen centje armer van en diegenen die dat wel dreigen te worden kunnen bij een dergelijke zelfbeheersing van het gehele volk wel degelijk tevens geholpen worden. Maar voor dat dit uitvoerbaar is, zullen u en ik het probleem moeten kunnen aanvaarden en meer nog de gevolgen. Wij zullen, hopelijk daartoe voorbereid door de overheid maar anders onszelf overtuigend, onze Regering de mogelijkheid moeten geven de noodzakelijke ontwikkeling te stimuleren, niet te remmen; wij zullen bereid moeten zijn onze belastingcenten, nee gemakkelijker nog een deel van onze loonsverhoging te bestemmen voor mensen die wij vaak niet begrijpen, voor landen die wij niet kennen, voor mensen let u wel mensen die nu nog vragen. Is het niet juist reëel en zuiver menselijk om dit vragen niet tot eisen te laten komen?

A. KATAN

Wat is verdraagzaamheid? Het is de consequentie van de menselijkheid. Wij zijn allen vol van zwakheid en dwalingen; laten wij over en weer elkanders dwaasheden vergeven; dat is de eerste wet der natuur.

Voltaire (1694—1778)

GEWOGEN

Nu ik mijn levensweg voor het grootste deel heb afgelegd, is het mij duidelijk geworden, dat ons bestaan zich onder het teken van de weegschaal afspeelt.

Nauwelijks hebben wij het levenslicht aanschouwd of wij worden gewogen. Een normaal mensje weegt dan tussen de 3000 gram en 4000 gram. Dat zegt overigens nog niets, want een kleintje kan het nog wel brengen tot zwaargewicht kampioen en een dikzak kan zich ontwikkelen tot een sprietig persoon, die met een vinger omver te werpen is. Persoonlijk verheug ik mij er nog steeds over, dat ik met de babyweegschaal in sterke mate fraude heb bedreven. Voordat onze kinderen definitief tot de fles overgingen, was het niet zo goed te constateren of zij werkelijk dronken dan wel wat dromerig lagen te sabbelen. Zij vielen trouwens tijdens de maaltijd herhaaldelijk in slaap, want echt honger hadden zij zelden.

Dit was voor ons, maar vooral voor de moeder een bron van grote zorg. Een kind behoort te eten, want aan 3500 gram heeft men op den duur niet genoeg. Wij wisten trouwens uit de boekjes die wij toegezonden kregen van fabrikanten van kindervoeder, dat de gewichtscurve gestadig omhoog behoort te lopen. En de zuigelingenconsulenten konden tot op het gram vertellen hoeveel een gezond kind per maaltijd tot zich moet nemen.

Onze kinderen toonden zich matige gebruikers. Meermalen gebruikten zij niet meer dan de helft van het toegestane rantsoen. Als het kind eindelijk na veel gemier aan mij werd overgedragen ter weging en het schuifblok gewaagde van achttien gram, heb ik alras de vrijheid genomen daar 48 gram van te maken. Naar mijn mening was dat om verschillende redenen oorbaar. Ten eerste mocht ik rekening houden met de onverpoosde stofwisseling. Tussen de weging vóór en na de maaltijd ging er van onze kinderen altijd weer heel wat verloren. Naar mijn schatting elke keer ten minste 15 à 20 cc zo niet meer. Ten tweede mocht ik naar boven afronden om te voorkomen, dat de voedselproductie ten gevolge van nerveuze stoornissen bij de moeder zou stagneren.

De kinderen hebben van mijn vroom bedrog generlei kwalijke gevolgen ondervonden en iedereen was gelukkig. Hiermee is mijn gedrag gerechtvaardigd.

Na deze zorgelijke weken van wikken en wegen verliezen wij de weegschaal geruime tijd uit het oog. Nu en dan, op kermissen en in drogisterijen en bij de intrede van het militaire leven worden wij ons wel eens bewust van onze gewichtigheid, maar verder

trekken wij ons er niet veel van aan. Als wij onze existentie nog wel eens in de waagschaal stellen is dat in figuurlijke zin.

Na verloop van enkele tientallen jaren bemerkt men dan plotseling dat het overhemd aanzienlijk begint op te bollen. Na een goede maaltijd is men geneigd tersluiks de reservaruimte die een goedverzorgde confectiebroek biedt, te gaan gebruiken. De mensen die het goed met ons menen zeggen dat wij er goed uitzien. Maar de echtgenote begint bedenkelijk te kijken en het kroost zegt ronduit: „Je wordt dik, ouwe.”

Dan is het wederom tijd een weegschaal in huis te halen. Men weegt dan niet meer met grammen maar met kilogrammen. Verder vertoont het proces veel overeenkomst met dat van het zuigelingenwegen, zij het in omgekeerde richting.

Men bestijgt met veel schroom de schaal. Men kijkt na enige zelfoverwinning naar beneden en ziet, dat de wijzer verscheidene strepen verder aanwijst dan volgens ter zake kundigen geoorloofd is.

Nu begint er een opmerkelijke striptease. Eerst legt men zijn portefeuille uit zijn zak. Dat geeft — bij mij althans — geen merkbare verlichting. De schoenen bieden meer soelaas. Men eindigt dikwijls met een nudistenvertoning en constateert met vreugde, dat er verscheidene ponden, soms wel een halve zuigeling, gewonnen is. Daarbij biedt mijn eigen weegschaal nog een speciale troost. Als ik iets achterover ga staan, scheelt mij dat al gauw een heel pond en dat is dan weer aardig meegenomen.

Maar de zorg blijft. Er verschijnen van tijd tot tijd artikelen en brochures, waarin uitvoerig wordt beschreven hoezeer het leven wordt verkort als men goed leeft. Het hart stuwt steeds trager het niet meer jonge bloed door de remmende speklagen. In onze jeugd hebben wij argeloos over die donkere dagen gezongen, niet wetende, wat er allmaal aan vast zat. Nu weten wij het.

Wij stijgen hijgend de trappen op, laten met bedaarde pas de hond uit en als in de verte tram, trein of bus gereed staat overwegen wij, dat er nog wel een zal komen. De levenscirkel is dan bijna gesloten. Wederom wordt het voedsel nagewogen. Men eet echter geen spijsen meer maar nog slechts calorieën.

Alles wat prettig is, is verboden. Men zondigt en bij een volgende weging schrijft een vurige hand aan de wand van het slaapvertrek: Gij zijt gewogen en te zwaar bevonden! Soms vraag ik mij wel eens af of het allemaal de moeite waard is. Dan denk ik: „Waar zou ik mij eigenlijk dun over maken?”

H.H.

lezingen voor de radio

zo. 30 aug. VARA 9.45 uur: C. H. Schonk: „Als buitenkerkelijken echt samen praten”.

zo. 6 sept. VARA 9.45 uur: Matthew I. Spetter: „Neger in Amerika”.

zo. 13 sept. VARA 9.45 uur: Mevr. G. W. G. Rudelsheim-Hamer: „Wij zitten er maar mee”.